

Тіньова економіка в Україні: проблеми та перспективи

Ткаченко Анастасія Володимирівна

Кандидат економічних наук, доцент Климова Ніла Іванівна

Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «УБС»

Актуальність. Матеріальні збитки від функціонування тіньової економіки у світі вимірюються мільярдами доларів США. Це, в свою чергу, додає актуальності науковим пошукам у вказаній сфері. З проблем тіньової економіки на сьогодні у світі опубліковано тисячі праць, в Інтернеті можна знайти велику кількість посилань, однак проблема тіньової економіки залишається дуже гострою для національних економік світу. Тому ця тема є актуальною.

Мета. Особливо складним для сучасної науки є розробка об'єктивних методів оцінки рівня тіньової економіки. Незважаючи на те, що в літературі представлені десятки методів оцінки, єдиного загальновизнаного методу у світі не існує. Звідси виникають проблеми оцінки, аналізу та розуміння причин і сутності тіньової економіки як невід'ємного явища сучасної економіки. Щоб вивчити тіньову економіку та її особливості на національному рівні, необхідно з позиції загальносвітових оцінок розглянути тіньові процеси, що властиві всім країнам без винятку, та зробити відповідні висновки на предмет боротьби з негативними наслідками тіньової економіки, як у світі, так і в українській державі.

Викладення основного матеріалу. Україна має надзвичайно великий сектор тіньової економіки. Вона обслуговує інтереси не лише звичайних громадян, які не мають стабільного заробітку чи підприємств, які зацікавлені у збільшенні свого доходу, а й економічні і політичні інтереси певних впливових структур та ділових кіл. На жаль, це є закономірністю, особливістю української економіки, особливістю ведення бізнесу в Україні аніж винятком. Значно зросли і є актуальним такі явища, як корупція, політичний лобізм, рейдерство, зрощення державного апарату з тіньовою економічною діяльністю.[3]

Для України вкрай актуальним є завдання переосмислити пріоритети свого розвитку та створити реально діючу стратегію розвитку, яка б

включала децентралізацію державної влади, реформування економіки в цілому з пріоритетами інтересів вітчизняних виробників і споживачів.

Проблема тіньової економіки в Україні постійно привертає увагу вчених і породжує чисельні наукові дискусії. Теоретико - аналітичні розробки основних передумов високого рівня тінізації національної економіки належать науковцям: Л. М. Фільштейну, який визначив форми прояву тіньової економіки в реальному житті, її причини та методи боротьби з цим негативним явищем, І. Ю. Приварниковій, яка з'ясувала причини, що викликають збільшення тіньового сектора в Україні періоду кризи, Т. А. Тищуку, Ю. М. Харазішвілі, О. В. Іванову, які у спільному доробку виокремили чинники тінізації економіки України та надали їм аналітичного обґрунтування, а також О. В. Приймаку, який запропонував соціально-економічний підхід до причин виникнення тіньової економіки в Україні та іншим. [5]

Тіньова економіка - це явище, до цих пір не має чіткого наукового визначення, що є предметом інтересу дослідників з 30-х років XX століття.

На наш погляд, кращим видається термін «тіньова економіка», яким логічно позначати будь-яку економічну активність, не зареєстровану офіційно уповноваженими органами. За рідкісними винятками (пов'язаними, наприклад, з функціонуванням домашнього господарства) «тіньова» складова економіки - це такий устрій економічних відносин, який складається в суспільстві всупереч законам, правовим нормам, формальними правилами господарського життя, тобто знаходиться поза рамками правового поля.

Тіньовий сектор в європейських республіках СНД виник ще в 80-ті роки за часів існування СРСР. До моменту розпаду СРСР тіньова економіка стала вже сформованим економічним інститутом суспільства. [2]

В Україні паралельно легальній економіці існує тіньова, зіставна з нею за масштабами. При цьому в тіньовій економіці формується приблизно той же набір механізмів, що і в офіційній легальній господарській системі. У ній діють свої правила ціноутворення, способи забезпечення дотримання контрактів, існує специфічний набір професій зі своїм кодексом поведінки, і працюють власні механізми інвестування. [3]

За даними Мінекономіки в Україну показник обсягу тіньової економіки в останні роки коливається в рамках 50-65%. [1]

Підводячи підсумки вищесказаного, хотілося б підкреслити, що в умовах тієї абсурдної економічної системи, яка склалася в нашій країні, тіньова економіка просто не могла не виникнути.

У відношенні тіньової економіки потрібні два види дій. З одного боку, має бути з нею «боротьба», а це функція правоохоронних органів, яку вони повинні виконати якомога краще. З іншого - вводити «тінь» у

стандартні розміри за допомогою легалізації, причому так, щоб це пішло на користь вітчизняному виробництву.

В даний час легалізація тіньових капіталів, які направляються в легальну економіку - чи не єдине (в сенсі реальної можливості мобілізації) джерело великомасштабного інвестування в народне господарство. Уряд загнав підприємця «у тінь», і тепер зобов'язаний надати останньому можливість з неї вийти.

Висновок. Зрушення в змісті економічної реформи украї необхідні, якщо виходити того, що високі темпи тінізації економіки - це наслідок наявних недоліків і крупних прорахунків в самій суті здійснюваних реформ. Отже, необхідно зосередитися на пошуку шляхів легалізації прихованих форм підприємництва, перш за все, в процесі побудови нового суспільства, застосовуючи як політичні, так і економічні важелі, які повинні посилюватися адміністративними діями. Все це обумовлює необхідність розробки комплексного механізму легалізації тіньових форм економічної діяльності з орієнтацією на створення привабливих умов для їх повернення в правове поле держави. Про те, що здійснення такої програми - справа невідкладна, аргументують: масштаби тіньової економіки, яких вона досягла останнім часом, сила її негативного впливу і те, що вона вже розмиває основні засади державності в Україні.

Список використаної літератури:

1. Державна служба статистики України : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/> ;
2. Методи боротьби з тіньовою економікою в Україні, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lektsiopedia.org/lek4-12511.html> ;
3. Особливості тіньової економіки в Україні, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6529/1/Гарімович%20Б.Р.%20ОСОБЛИВОСТІ%20ТІНЬОВОЇ%20ЕКОНОМІКИ%20В%20УКРАЇНІ.pdf>
4. Тіньова економіка: явище, макроекономічні наслідки і методи боротьби, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrbukva.net/page,24,28427-Tenevaya-ekonomika-yavlenie-makroekonomicheskie-posledstviya-i-metody-bor-by.html>
5. Тіньова економіка в Україні: причини, форми її прояву та обсяги, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestnikdnu.com.ua/archive/201482/70.html>